

BALASSA ZSIGMOND HÜTLENSÉGI PÖRÉBŐL.

ELSŐ KÖZLEMÉNY.

Teuffenbach Rudolf dunáninneni főkapitány 1616 január 6-án éjjel nógrádi és gyarmati vitézekkel Kékkő alá szállott, hogy a vár urát, Balassa Zsigmondot, a ki éppen Lengyelországba készült, a király parancsára elfogja. Balassa már csak az utolsó pillanatban értesült a támadásról és komoly ellenállásra azért sem gondolhattott, mert — ha igaz — mindössze 15 hajdúja volt, azt pedig tudhatta előre, hogy a vármegyéket hiába szólította volt föl segítségadásra. Másnap tehát — miután szökési kísérlete az elmúlt éjszaka kudarczot vallott — ki hagyta magát szép szóval beszéltetni a várból és Teuffenbach-chal együtt — nagy öröme a generalisnak, ki az egész kalandot egy kardcsapás, egy puskalövés nélkül hajtott végre ¹⁾ a maga jószántából Érsekújvárhoz ment, a hol aztán tisztességes őrizet alá tétetett.

Már annakelőtte is közhírral beszélték az országban, hogy Balassának a törökkel valami gonosz *praktikája* volna, mindazonáltal rendes idézés és marasztaló ítélet nélkül történt elfogatása nem csekély felháborodást okozott és a rendek az ország törvényeinek s a nemesi szabadságnak nyilvános megsértését látták abban. Nehány vármegye nem is hagyta annyiban a dolgot és követei által ünnepélyesen tiltakozott a nádor előtt a törvénytelen eljárás miatt, sőt egyenesen a királyhoz akartak menni, de Thurzó György szóval és írással bebizonyította a követeknek, hogy Balassa olyan zűrzavart akart indítani, melyből az országnak nemcsak kára, de könnyen veszedelme is származhatott volna.

Két hónap múlva a főurat, a ki Érsekújvározt azzal fenyege-

¹⁾ Országos Levéltár, Act. Thurz. fasc. 7. m. 46. és fasc. 73. m. 36.

tözött, hogy nemsokára nagy változások történnek és föltámad az egész nemzet, mint Bocskay idejében, erős fedezet alatt a pozsonyi várba kísérték. Felesége, *Zborowska Erzsébet*, a ki a lengyel királyi családdal, mondják, közeli rokonságban állott, hiába könyörgött érte az udvarnál, mert mielőtt a fiscus megindította volna a vizsgálatot, elfogott levelei és meggondolatlan nyilatkozatai alapján már olyan súlyos vádak merültek föl ellene, hogy legjobb akarói sem merték közbevetni magukat érte.

Hogy Bethlen Gábort meg akarta buktatni, az még nem lett volna olyan nagy bűn az udvarszemében és elnézték volna, a mint elnézték Homonnaynak, hogy e végből a törökkel paktál, de mindenki tudta, maga sem tagadta, hogy a fejedelmi süvegért *Lippát* és *Jenőt* adta volna cserébe s ezenkívül 40 ezer frt évi adót ígért a portának. Mindenek felett pedig kötelezte magát, hogy a hatalmas császár barátjainak barátja, ellenségeinek ellensége lesz, a miből nem következhetett egyéb, mint hogy a szultán parancsára koronás királyával és tulajdon nemzetével is szembe szállott volna.¹⁾

Mikor Erdélyben járt, Szkender basa egyszer úgy nyilatkozott előtte, hogy ha a magyarok Ilyésházy István idejében magyar királyt választottak volna, annak a török császár *Eger várát* vagy *Kanizsát* visszaadta volna. Nagyon tetszett ez a beszéd Balassának s mikor később azt hirdette, hogy a bécsi békekötés megsértése miatt rövid időn föltámad az ország, mert sem a király, sem a nádor nem viselnek gondot a nemzet szabadságára és németté akarnak tenni — úgymond — bennünket, könnyű volt kitalálni, hogy hova gondolt.

A «*Történelmi Tár*» 1879. és 1881. évfolyamában megjelent érdekes közlemények²⁾ nem világosítják meg tökéletesen Balassa titkos terveit, mert az esztergomi főkapitány által Ung, Szathmár, Zemplén stb. vármegyében kihallgatott tanúk nem voltak úgy beavatva a dologba, mint azok a barsi, nógrádi, honti és zólyomvármegyei nemesek, a kikből Balassa egy *igaz tökéletes társaságot* sze-

¹⁾ V. ö. az alább következő tanuvalomásokat *Történelmi Tár*, 1879. évf. 229. l., továbbá *Irodalom Történeti Közlemények*, IV. k. 184. l.

²⁾ «Bethlen Gábor uralkodásának történetéhez» (*Tört. Tár*. 1879. évf. 219. l.) és «Balassa Zsigmond támadása» (u. o. 1881. évf. 551. l.).

retett volna alakítani, hogy kiszabadítsa az országot a német igájából. Az esztergomi főkáptalan kiküldöttje: *Deáky László* prépostkanonok *Csepreghy Jakab* homo regiussal 1616 április 13-tól május 27-ig még összesen 76 tanút hallgatott ki Balassa ügyében s az erről fölvett jegyzőkönyvből nemcsak viselt dolgait, hanem magát az embert is alaposan megismerhetjük, a kiről azt hirdették, hogy *második Bocskay akarna lenni.*

A küldöttség Érsekújvárbán április 13-án kezdette meg az inquisitiót, a mikor is első tanú, nemes *Zádory András*, a váczzi őrség egyik kapitánya, a hozzá intézett kérdésekre az alább következőket vallotta: ¹⁾

Történt, hogy Balassa két szolgája: Komáromy Miklós és Pozsonyi Mihály, abban időben, mikor gazdájukat elfogták, Vácra érkezvén, Beniczky Ferencz főkapitánynál jelentkeztek és felmutatták előtte Balassa menedéklevelét, melyben az állott, hogy holmi vásárlás czéljából mennek Budára és azért, hogy Ali basával egy rab váltságá felől értekezzenek. A főkapitány tanácsot kért a tanútól, hogy mitévő legyen? s ő azt felelte, hogy hírül kell adni a dolgot az országrész generális kapitányának. De mialatt Beniczky némely lovas tisztekkal tanácskozott, Komáromy hajóra kapott s mire a várbeliek észrevették, már akkor jó messze járt a Dunán és nem tudták utólrni, sőt társa is úgy eltűnt, hogy hiába keresték. Akkor aztán a főkapitány megparancsolta a végbeli vitézeknek, hogy lessék az utakat, és Komáromyt, mikor két társával Budáról hazafelé igyekezett a nógrádmegyei *Kosd* faluban elfogták s egyenesen a generális elébe hurezolták. Tanu olvasta Ali basának egy Balassához írott levelét, de abban csak némely kereskedők dolgáról és egy török rab váltságáról volt szó.

2. tanú, ns. *Tesser Lukács*, az országkapitány udvari szolgája.

Hallotta, mikor Balassa azt beszélte, hogy a nádor azért haragszik reá, mert egy bégtől olyan főlovat vásárolt, a milyen még neki sincsen, de azért is neheztel, mert semmiféle tekintetben sem érzi magát alábbvalónak nála.

¹⁾ A tanúk a föltett kérdésekre egyenkint válaszolnak, de igen bőbeszédűek és gyakran ismétlésekbe is bocsátkoznak, mi tehát vallomásuknak csak lényegét közöljük, a kérdő pontokra való tekintet nélkül.

Azt is hallotta Balassa idősebb fiától, a ki most Lengyelországban tartózkodik, hogy atyja meg tudta volna magát védelmezni Kékkő várában, de nem akart a királylal ellenkezni és föl adta a várat a nélkül, hogy hiveit értesítette volna. Különben — úgymond — ha rövid idő alatt szabadon ném bocsátják, majd kijön a sógora nagy sereggel Lengyelországból és megfogja őt szabadítani. Beszélte még előtte, hogy atyjának fölajánlották az erdélyi fejedelemséget, ő azonban sohasem vágyott arra. Hallotta magától Balassától, hogy valahányszor Budán járt, a török mindannyiszor nagy becsülettel fogadta, de nem igaz, hogy a törökkel szövetkezett volna, ámbátor tudja, hogy ellenségei ezzel rágalmazák és ezért is fogatott el, de abban bizik, hogy az országgyűlés majd eligazítja a dolgát.

3. Ns. *Hetyey Pál deák, érsekújvári vásárbiró.*

Mikor Komáromy elfogták s az ő gondviselésére bizták, oda jött az ujbári viczekapitány és vallatóra fogta, hogy miért járt Budán? Komáromy azt felelte, hogy midőn Ali basa az elmúlt nyáron Esztergom közelében, a Szent-György-mezőn tartózkodott, valami levelet vitt hozzá és azt hallotta tőle, hogy Homonnay igen szeretné az erdélyi fejedelemséget és most is irt neki abban a dologban, de Szkender basa inkább Balassát óhajtana, mint emberséges, őszinte, igaz és állhatatos embert. Ha tehát kedve volna hozzá, majd kieszközli neki a császár jóváhagyását és török segítséggel be is viszi Erdélybe. Komáromy nem tudta megmondani, hogy levélben mit irt Balassa Ali basának, de szóval azt kérdezte tőle, hogy megmarad-e abban, a mit régen mondott? A basa rá felelt, hogy mindenben megmarad, azért tehát csak utazzék Lengyelországba, majd talál ő abban módot, hogy be vigye Erdélybe. Hogy Balassa csakugyan gondolkozik a fejedelemségről, azt Komáromy legelsőben saját fiától a már említett *Simontól* hallotta.

Mikor Balassát Ujvárba hozták, többször kérdezte a tanútól, hogy mi lehet oka az ő elfogatásának? de a tanú semmi bizonyosat nem mondhatott. Azzal is védekezett, hogy ha csakugyan vágyott volna a fejedelemségre, könnyen elérhette volna czélját akkor, mikor még Erdélyben volt. Vádolta a nádort, hogy ő az oka mindennek, mert ha csak egyszer is megidézette volna, bizony előáll és nem került volna ártatlanul fogságba.

Azt is beszélte még a tanúnak Komáromy, hogy ha Balassa elfogadta volna a fejedelemséget, Magyarországnak és Erdélynek kívánt békességet szerzett volna.

4. *Phasianus Herman* (hesseni), az országkapitány kulcsárja, hallotta, mikor Balassa panaszkodott, hogy a nádor fegyvereket küldött a töröknek, a mit ha ő cselekedett volna — úgymond — bizonyára nagy zajt ütnek belőle.

5. *Jungerbyrt György*, az országkapitány borbélyja, hallott egyet-mást beszélni asztal felett, de semmi nevezetes dologról nem tud.

6. Ns. *Mihály deák érsekujvári vásárbíró*.

Komáromy Miklós szájából hallotta, hogy Ali basa nem Homonnaynak, hanem Balassának akarja megszerezni az erdélyi fejedelemséget, mivelhogy arra tökéletesen méltónak tartja jámborságáért, emberségeért és állhatatos voltáért. Balassa is beszélte neki, hogy ő csak azért tanácskozott a törökkel a fejedelemség felől, hogy a magyar nemzetnek végre szép békességet szerezzen. Egyszer meg így szólott füle hallattára: «Ő felsége el akar engem fogatni, de nem telik bele 2—3 hónap, más hirt hall felöllem!»

Április 14-én fentnevezett *Tesser Lukács* a küldöttség előtt ismét megjelenvén, első vallomásához még a következőket toldotta:

Balassa Zsigmond és Koháry Péter (az érsekujvári viczekapitány) igen összeháborodtak, mivel a főúr nem engedé, hogy az ő szakácsa Kohárynak is főzzön. Balassa szóbeszéd közben a pápista vallást mindig gyalázta, mondván, hogy az egyházi személyek az országban semmi jót sem művelnek.

7. *Mayer György*, az országkapitány házának praefektusa.

Mikor Balassa Zsigmond asztalánál felszolgált, sok mindent hallott. Egyszer megkérdezé Balassa fiát, hogy adták föl Kékkő várát, a ki azt válaszolta, hogy csak 15 hajdú volt akkor a várban, s a nőkkel együtt sem voltak többen harmincznál. Mikor tehát meglátták a németek sokaságát, nem volt bátorságuk ellenszegülni s a vár alatt álló házat csak azért gyujtották föl, mert féltek, hogy abból is ártani fognak majd a várnak.

8. *Koháry Péter*, érsekujvári viczekapitány.

Hallotta Sárközy Gergelytől, hogy Ali basa tudakozódott tőle Balassa Zsigmond felől, hogy hol lakik, micsoda tisztet visel és

milyen katona? de Sárközy csak annyit tudott mondani, hogy Kékkő várában lakik. Bosnyák Tamás Fülekről megintette a tanút, hogy jól vigyázzanak, mert valami mozgalmat akarnak indítani.

Mikor Balassát Ujvárbá hozták, panaszkodott a tanúnak, hogy micsoda méltatlanság történt vele, de Koháry azt felelte, hogy ennél bizony nagyobb dolgok is történtek, p. o. mikor a király Bebektől Lévát, Csábrágot és Szádvárt elfoglaltatta és őrséggel rakatta meg. Igen ám — mondá Balassa — de ahhoz az országrendek is hozzájárultak és törvenyt hoztak róla; mire Koháry megnyugtatta, hogy ilyesmi még vele is megtörténhetik.

Ezután fenyegetőzött Balassa, hogy 2—3 hét alatt nagy mozgalom támad az országban, mert a bécsi végzéseket megsértették s az új béketárgyalások alkalmával Magyarország érdekeiről nem gondoskodtak.

Mondá erre Koháry, hogy a király fegyvert ragadva meg akarta védelmezni az országot, de a magyar nemzetnek nem volt kedve tovább hadakozni s egyszersmind azt kérdezte Balassától, hogy ki ellen akarnak hát tulajdonképen föltámadni, a török ellen, vagy a német ellen? Balassa rá felelt, hogy egyik ellen sem. Akkor bizonyosan egymás között fogunk hadakozni, szólott Koháry, mialatt a török elfoglalja majd az egész országot; de ugyan ki lenne az a vakmerő ember, a ki ilyen veszedelmes dolgot indítana?

Az Ur Isten majd mindenkben jó módot mutat — válaszolá Balassa.

Fáncsy Ferencz beszélt *Eszterházy Pálnak* s ez viszont Kohárynak, hogy Balassa egyszer így nyilatkozott: Ha a magyaroknak nem német volna a királyok, akkor a törökök Eger vagy Kanizsa várát visszaadnák. Másszor Koháry füle hallattára a nádort kisebbítette, hogy nem tud megfelelni a hivatalának, mert annyit enged a királynak és a németeknek, hogy Magyarország szabadságát utoljára is semmivé teszi.

Mikor Balassa lovászmestere (Komáromy Miklós) Érsekujvárbá küldetett, Koháry szóba elegyedett vele és megtudta, hogy három ízben küldetett Budára. Először lovat vásárolt, másodsor egy 100 tallér értékű órát vitt ajándékba Ali basának, harmadszor, mikor Budán lakó Thury János feleségével utazott, bizonyos rabváltság ürügye alatt kereste föl a basát, a ki megesküdtött szakál-

lára, hogy minden Balassának tett ígéretét és fogadását beteljesíti, ámbátor Homonnay is kéri a fejedelemséget. Bethlen Gáborról pedig azt mondá a basa, hogy nem érdemi meg a méltóságot, *mert nincs benne állhatatosság.*

Az országkapitány később Koháryt Balassához küldötte, hogy jó módjával megtudja tőle, igazat mondott-e hát csakugyan a lovászmester. Balassa előbb azt felelte rá, hogy *ostoba beszéd,* majd a következő nyilatkozatot tette:

Mikor Erdélyben tartózkodott, megkereste a török császárt, hogy ha Bethlen Gábor fejedelemségre megy, adassa vissza általa nemzetségének ősi javait. A portáról pedig megbiztatták, hogy nemcsak azt a kívánságát teljesítik, hanem ha bátorsága van hozzá, még a fejedelemséget is neki adják. Annak okáért Szkender basa olyan utasítást kapott, hogy ha Balassa akarja, bizonyára ő lesz a fejedelem és nem Bethlen Gábor.

Ezenkívül bevallotta még Koháry előtt, hogy csakugyan tett lépéseket az erdélyi fejedelemség dolgában és szándékát eddig azért nem hajtotta végre mert, úgy tapasztalta, hogy a szomszéd országokkal való béke és egyetértés még most sem állandó.

9. Ns. *Bornemissza András,* ujbári vitéz.

Mikor Balassát Pozsonyba kísérték, a tanu azt kérdezte tőle, nem tudja-e, hogy miért fogták el? Balassa azt felelte rá, hogy bizonyos okát nem mondhatja meg, és csak azt tudja, hogy az utolsó országgyűlése óta a király mindig neheztelt reá, mert két német báró által megüzentette neki, valamint Nádasdy Tamásnak, Mladossevith Péternek és Széchynek, hogy ők volnának az okai annak, hogy a rendek az országgyűlésen olyan makacs ellenállást tanúsítottak. A többiek mentették magukat, de Balassa kereken megmondá a németeknek, hogy ő hazáját mindig szerette, szabadságát pedig védelmezte, azért tehát a királyt is szereti, de a kik a hazát nem szeretik, a szabadságot sem oltalmazzák, bizony a királyt sem szeretik.

Bars vármegyében, a garamszentbenedeki kolostorban, április 20-án kihalgattatott:

10. tanu, *Wéppi Nagy János,* a vármegye és a konvent hites jegyzője.

Jól tudja, hogy Balassa bizonyos ideig Erdélyben tartózko-

dott. Azt is hallotta, hogy egyetértett a törökkel, különösen pedig Ali basával, a ki előtt nagy becsülete vala, úgy, hogy még szolgálát is megemberelték. Beszélték, hogy a törökkel levelezett, sőt azt is mondák, hogy Liptay Imre, Bars vármegye alispánja, is egyetértett vele.

11. Ns. *Turcsányi György*, vallja, hogy Zelesényi István szolgabíró egy alkalommal így szólott hozzá: «Édes fraterem, igazán mondom, hogy én soha többé az mostani tisztnben nem maradok, hogy ha Liptay Imrét ezen tisztnben az nemes vármegye meghadgya, mert nem jó akaróm és Balassa Zsigmonddal correspondentiát tart.» Teuffenbachnak Bars vármegyéhez küldött leveléből a következő passust hallotta: «Balassi Zsigmondnak minémű törökkel való praktikája volt.»

Az aranyos-maróthi vármegyegyűlésen ápril 21-én kihallgattatott:

12. *Liptay Imre, alispán.*

Hallotta, hogy mikor Balassa Erdélyben volt, egyszer ital közben, bizonyos török követek jelenlétében, így szólott Daróczy Ferenczhez: A rendek a törökkel kötött szerződést sértetlenül fennakarják tartani. A tanu Balassától három levelet kapott. Először Erdélyből írt, hogy hírekkel tartsa. Erre nem válaszolt. Másodsor Kékkő várából leányának keresztelőjére hívta. Nem ment el. Harmadszor bizonyos asszonyt ajánlott pártfogásába.

Mikor Balassa meghallotta, hogy Kékkőbe királyi őrséget akarnak vetni, Bars vármegyétől segítséget kért. Az alispán a levelet, melyben többek között ez áll: «Nem tudom kicsodak, meg akarják lopni váramat», nem is terjesztette a vármegyegyűlés elébe, hanem némelyekkel közölvén megsemmisítette.

13. Ns. *Zobonya Pál*, táblabíró.

Hallotta, hogy Balassa azért ment volt Erdélybe, hogy Bethlen Gábertől kancellárságot kérjen. Hallotta, hogy Szkender pasa Lippa és Jenő alá szállásának az volt az oka, hogy Balassa Zsigmonddal együtt hadat gyűjthessen. Azt beszéltek, hogy Balassát azért fogták el, mert az 1614. évi országgyűlés artikulusait megküldötte a portára s erre a szultán visszaküldvén azt a királynak, megüzente, hogy bizonyos jó akaró barátja értesítette őt, hogy míg egyfelől a békességet tárgyalják, másfelől ellenkező végzéseket hoz-

nak. A tanúnak nincs arról tudomása, hogy Kékkő várába akár titkon, akár nyilván törökök jártak volna. Balassától ujjvári fogságában azt kérdezé: igaz-e, hogy az erdélyi fejedelemségre vágyott? Balassa nem tagadta, hogy volt erről szó a török császár előtt és mondá: ki lenne erre nálánál alkalmasabb ember?

14. *Zelesenyi István, szolgabíró.*

Azután, hogy Balassát elfogták, a vármegye Gyürky Menyhértet küldé követségbe a nádorhoz, panaszolván, hogy elfogatása a nemesi szabadság ellenére, idézés nélkül történt. Gyürky visszatérvén, azt referálta, hogy a nádor állítása szerint Balassa Szkender basával konspirált. Beszélte még Gyürky, hogy Balassa szolgálát igen megbecsülték a törökök s azt mondták a magyar vitézeknek, hogy rövid idő alatt Balassa Zsigmond lesz az urok.

15. *Ns. Gyürky Menyhért.*

Tudomása szerint Balassa bizonyos ös jószágainak visszaszerzése végett járt Erdélyben. A nádor azt mondá neki, mikor a vármegye követségbe küldötte hozzá, hogy elég szomorú dolog ugyan, hogy Balassa a törvény és közszabadság ellenére fogatott el, mindazonáltal hálát kell adni az Istennek, hogy kézrekerült, mert a törökkel nagy praktikát kezdett s az 1614. évi pozsonyi országgyűlés artikulusait Szkender basa által a portára küldötte. Ezenkívül az erdélyi fejedelemséget kérte magának a török császártól és az volt a célja, hogy Bocskay támadásánál is nagyobb zűrzavart indítson.

16. *Nzts Zmeskal Jarosláv.*

Egy ízben Paczóth Ferenczné látogatására Tárkányba menvén, ott találta Rimay Jánost, a kit Balassa a végből küldött oda, hogy az özvegygel az erdélyi jószágok felől kiegyezzen. Esztendő multával Nagy-Ida körül találkozott Balassával, de süveg megemelésével köszöntvén egymást, szó nélkül odébb mentek. Mikor tehát hallotta, hogy Balassa Erdélybe ment, azt hitte, hogy bizonyosan csak a birtokügyekben jár.

17. *Ns. Szőlősi János, assessor. Semmiről semmit sem tud.*

Léván április 22-én kihallgattatott:

18. *Ns. Sárközy Gergely, Bosnyák Tamás füleki kapitány szolgálója.*

Tanu gyermekségétől fogva Ilyésházy Istvánt szolgálta, s annak halála után Bosnyákhöz szegődött, majd haza tért Rác-

kevibe, a *maga nemességébe*. «Ezen közben esett hirivel az vezérnek Ali basának, ki Budára mingyárást megírta Huszajn agának. Hallom — úgymond — hogy Sárközy Gergely Ráczevében volna, azért mingyárást küldd ide én hozzám Nándor Fejérvára.» Huszajn aga csakugyan küldött Ráczevibe Sárközy Gergelyért, a ki két esküdt kíséretében föl is ment Budára s tudakolta Huszajn agától, hogy mi baja vele. Ez két csauszt adván mellé, küldé Fejérvára, mondván, hogy a vezér mindent fog neki adni, a min a tanu kételkedett. Kérdé tőle az aga, hogy ismeri-e Báthory Gábornak az öccsét? s mikor a tanu nemmel válaszolt, mondá az aga, hogy már két követet küldött Lengyelországba, az egyik odamaradt. talán a fejét is leütötték. Azután megjegyzé, hogy rövid időn lesz valami, de majd megtudja magától a vezértől.

Nándor-Fejérvára érkezvén, szállást rendeltek neki és negyed napra maga elébe hivatta a vezér. Állapota felől tudakozódván, azt felelte, hogy mivel neki odahaza jószága, a két császár között pedig békeség van, «ő is kardját letette volna és vagdalkozni nem akarna». Mielőtt a vezér haza bocsátotta volna őt, megajándékozta őt s az ország állapota felől kérdezősködött. Hogy van Thurzó György? A végbelieknek kijár-e a fizetésük? a hajdúságot pénzzel magukhoz hajthatják-e? De Sárközy ezekről bizonyosat nem tudott mondani. Majd Balassi Zsigmond felől tudakozódott, hogy jó volna-e a magyar hadak előtt? Tanu azt felelte, «*hogy nem reméli, hogy az a vitéség volna benne az minémü Balassi Bálintban és Ferenczben volt.*» Lelkére kötötte a vezér, hogy hallgasson arról, hogy vele szemben volt, de azért bizalmas emberei előtt hirdetheti, hogy rövid időn Magyarországnak terem. Végezetre 3000 emberre való kapitányságot ígért neki, biztatván, hogy emberré teszi, a mint Rédeit, Némethit, Nagy Andrást urakká tette, pedig csak lovasok voltak.

Bakabányán ápril 23-án kihallgattatott:

19. Ns. *Madács Miklós*, a ki azonban semmi nevezetes dologról sem tudott.

20. Ns. *vitész Fánchy Ferencz*.

Balassának István nevű borbélyja beszélt neki, hogy Erdélyben «igen nagy jó állapottal voltak, de az mikor Balassi Zsigmondné asszonyom ő nsga be ment volna Erdélyben és *Bethlen*

Gábornéval az frissen való ruha járásból ellenkezni kezdett volna, úgy szállott alább az ő állapotjok és provisiójok.» Balassa Memhet agával és Szkender basával tanácskozott.

Tanúnak egy szolgálója Balassa udvarába házasodván, a lakodalomra ő is hivatalos volt, de nem mert elmenni, mivel azt beszéltek, hogy a király haragszik és gyanakodik Balassára. De 1615. november 18-án meglátogatván őt Kékkő várában, ott találta Széchy Györgyöt, Morgentallert, Somogyi Mátyást, Sárközi Gergelyt, Péchy Gergelyt, Bene Andrásst stb. Akkor történt, hogy Balassa legidősebb fia, *Simon*, valami leveleket adott neki, hogy olvassassa.

Az egyiket *Klucsay János* írta, azt tanácsolván neki, hogy alázza meg magát és keresse föl Thurzó György nádort, a ki jóakarója és bizonyára pártját fogja majd a királynál. Azonkívül *Tersztján-szky Andrásnak* volt vagy három levele, a ki szintén azt ajánlotta, hogy menjen a nádorhoz, a ki nagy jó akaratlan van hozzá és meg akarja engesztelni a királyt. Levélíró hallotta, mikor *Jakusith András*¹⁾ így nyilatkozott: Ha valamitől tartana Balassa Zsigmond uram, én magam kész volnék az ő várában mennem és bátor én rajtam történnék az Palatinus urammal ő nsgával.

Kvassay Rafáel is arra intette Balassát, hogy Thurzóhoz menjen. Volt még a csomóban egy tót levél is, megrakva szentirásból való példákkal. Tanú nem igen gyakorlott a tót írásban, de a következő passust azért kiolvasta: «Az mi az Nsgd Bicsére való menetelét illeti, Telekessy legyen abban példád.»²⁾

Megolvasván ezen leveleket, Balassi Zsigmond uram, *Rimay János* urammal az kapu felett való nyári házban beszélgettenek, és ezen fatens is ment oda közikben s úgy kérdezte Balassi Zsigmond uram ezen testistől, hogy mit mondana azokhoz a levelekhez? kire felelt ezen fatens, hogy ha ő dolga volna, fölmenne palatinus uramhoz ő Nsghoz, ismétg kérdezte Balassi Zsigmond uram, hogy micsoda hírek volnának, ezen fatens mondotta, hogy közhírral hallotta volna, hogy az végházakban az németeket be akarnák vinni, Balassi uram is mondotta, hogy ő is bizonyosan azt értette volna.

¹⁾ Jakusith Thurzó Györgynek veje volt.

²⁾ Erre vonatkozólag l. «*Thelekessy Mihály 1576—1601.*» cz. munkám 115. skll.

Annakutánna hozta elő Balassi Zsigmond uram, hogy ő az ő Erdélyben való menetelivel országának és nemzetiségének sokat szolgált, mert az mikor Memhet aga alias Tihaja Erdélyben jött volna, és azon pactált volna török császár akarattjából, hogy az török az erdélyiekkel egyetemben ki jött volna Magyarországra és hogy annyi kárt és rablást cselekedett volna, az mennyi kár és rablás Erdélyben történt, az mikor Forgács Sigmond uram ő nsga Erdélyben volt, melyet én Balassy Sigmond megértvén, beszélgettem — úgymond — Memhet agával alias Tihajával, és elhitettem vele, hogy az Erdélybe való menetel nem Magyarország és nem a magyar nemzetség akarattjából volt, hanem más okból, és az articulusokat is arról megmutattam Memhet agának alias Tihájának, hogy az magyar nemzetség ugyan megakarja az frigyét tartani, és hogy ha az magyar nemzetet reá vehették volna eddig is az német nemzetség hadat indított volna ellenök. Ezzel Memhet aga alias Tihaja ment az portára.

Azután jött Szkender basa Erdélyben sub eo prætextu, hogy már ő Bethlen Gáborhoz jön, de ugyan én hozzám volt küldetve és velem szemben lévén Szkender basa mondotta, hogy az török császár és vezérek ötet azért küldötték volna, hogy ha ugy vagyon-é az, az mit Memhet agának alias Tihájának mondottam volt, ő előtte is azt bizonyítanám meg, és én el hittem azt Szkender basának is, az mit Memhet agának mondottam és mutattam volt, hogy az Erdélybe való menetel nem Magyarország akarattjából volt, és az articulusokat is mutattam neki, és ugyanakkor, hogy Szkender basával beszélgettem mondotta azt inter alia Szkender basa, hogy *Illiesházi István igen nagy kárt tett a magyar nemzetnek, hogy német fejedelmet választott, mert ha magyar fejedelmet tettek volna, megatta volna török császár annak Esztergomot avagy Egret lakóhelyül* és hogy ugyanakkor Szkender basa is az *Achthame* levelét meghozta volt énnekem az török császártul, az mellett akkor még Bethlen Gábornak meg nem hozta volt, hanem énnekem, de én el nem vettem.

Ezen testis kérte Balassi Zsigmond uramtul, mi lehetne az *Achthame* levél, melyre felelt Balassi Zsigmond uram, hogy igen nagy hosszú levél volna, ugy, hogy volna két annyi, mint az ház, az melyben voltanak és hogy Szkender pasa mondotta énnekem,

hogy ha az Achthame levél nem tecczenék, iratná az szerint az mint akarnám s az szerint is az hatalmas császár megküldi.

Ezek után Szkender pasa ment haza a portára és onnét küldött egy levelet Balassi Zsigmond uramnak, melyet in specie Balassi uram ezen testisnek adott kezében, hogy megolvasson, melyben az mint eszébe jut köszöntötte elsöben, annakutánna írta, hogy ő az fényes portán az török császárnak és az fővezéreknek proponálta az dolgot és hogy egyebet az magyar nemzettől nem kívánának, hanem hívséget, állhatatosságot és egyezséget és hogy az török császár is minden hadait le szállította volna, az melyeket az magyar nemzet ellen készített volt és hogy Balassi Zsigmond uram abban az dologban meg nem fogyatkoznék az mit reá bízott volna, és azon kívül, hogy Nassutt pasa is irt volna egy levelet, az melyben mindeneket büségesen megérthetne Balassi Zsigmond uram, az mely Nassutt pasa levelét is kivével Balassi Zsigmond uram, adta ezen fatens kezében, hogy megolvassa, mely törökül lévén, meg nem olvashatta, mondván, hogy ő ahhoz nem tudna, hanem az párjának, mely magyarul volt fordítva ugyan sok szóval, continentiája az mint eszében juthat az volt, hogy immár mindeneket megértett az hatalmas török császár és az fő vezérek, Memhet agátul vel Tihajatól és Szkender pasátul és az magyar nemzettől csak húséget és állhatatosságot kívánnak, és hogy az török császárnak lába immár kengyelben volt és szablyája oldalán, hogy meginduljon az magyar nemzetre és bosszuját állja s mindeneket ölljön és vágjon és az Ur Isten az magyar nemzetnek hogy ugyan jó szerencséjére hozta volna be Nsgodat Erdélyben és immár az török császár is minden hadait leszállította volna, hanem igen nagy fejedelem volna és gyermek módra semmit kezdeni nem akarna, hogy egynehány magyarországi urnak és főembernek pecsétes levele ottben, csak az kívántatnék.

Ezek után Balassi Zsigmond uram tudakozá ezen testistől, hogy kik volnának barátim? ezen testis felelt volna, hogy ő nem sokat tudna, ki gonosz akarója volna, mivelhogy senkinek véteni nem igyekeznék, mégis tovább urgealván Balassi Zsigmond uram, hogy ugyan megmondaná kik volnának igaz baráti? ezen testis felelt ezekre, hogy az mikor tanácssal akar élni törvény dolgából, vagy egyéb dolgaiban, requirálja *Liptay Endre, Litassy*

Istrán, Sándor János, Zmeskál uramékot, és egyéb jó akaróit, az mint nem régen is, az mikor Palatinus uram ő nsga *Divichiát* (?) elvette volna ezen testistől, akkor is requirálta volna, pro consilio captando ezeket és mindenik az ő értelme szerint tanácsot adott volna nekie.

Ezek után Balassi Zsigmond urammondotta volna, hogy ezekkel is közölje ezen dolgot és legyen azon, hogy mentől hamarabb több jó akarókat szerezzen egyben. Ezen testis felelt arra, hogy affele dolognak úgy tetszik titkon kelletnék lenni. Balassi Zsigmond urammondott ezekre: Minden igaz magyarnak tudni kelletik ez dolgot és annak meg is kell lenni.

Ezek után hozva elől Ali basa levelét is Balassi Zsigmond uram, de ad perlegendum nem adta ezen fatens kezében, hanem csak mutatta, ki meg ismerte az írást, hogy Balázs deák Ali basa secretariusa keze írása volt, ki Budán lakik és az előtt rabok dolgában írt ezen testisnek, de azon levelet maga olvasta meg Balassi Zsigmond uram az testis előtt, melyből olvasta azt, hogy az mely órát Balassi Zsigmond uram Ali basának küldött volt, azt igen nagy jó néven vette ő nsgátul, és azt írta Ali basa Balassi Zsigmond uramnak, hogy nem az ő asztalára, hanem az hatalmas császár asztalára való volna és hogy egy csausztól mindgyarást alá küldötte volna az órát az török császárnak, és ha mi válasza lévén tudására adja Balassi Zsigmond uramnak. És azt is írta Ali basa, hogy ő az portán lévén minden dolgokat ott megértett volna, az melyeket Memhet aga és Szkender pasa proponált, azért ő benne sem fogyatkozik meg. Az mi Balassi Zsigmond uramnak az hajdúság felől való izenetit avagy írását (melyet az testis nem tudna) illeti, arra ilyen választot olvasott Balassi Zsigmond uram az pasa leveléből:

Hogy az mi az hajduság dolgát illetné, arról semmit nem kell gondolkodni, mert azok, ugymond mindenkor mieink és az hatalmas császár senkinek pénzét és marháját nem kívánnyá, csak az hűségét, az lévai dolog is peniglen semmi akadékot nem tenne és az véghez sem menne. Ugyanazon levélből olvasta Balassi Zsigmond uram, hogy im ugymond, Homonnay György emberei is nálam vannak, de még audentiát nem adtam nekik, mi végre jöttek legyen hozzám, Nagyságodnak azután tudására adom.

Ezek után kérte azon Balassi Zsigmond uram ezen fatenset, hogy mentül több barátokat lehet szerezzen. Ezzel házához indulván Kékkőből ezen testis, az mikor közel Kékkőhöz szállott volna lováról, egy Nagy Márton nevű szolgája jön hozzá, és mondgya ezt: Uram, hitemre mondom, *hogy Balassi Zsigmond második Bocskai akar lenni*. Ezen fatens kérdezte szolgájától Nagy Mártontól, hogy kitül hallotta volna ezt? felelte rá, hogy ő éjjel Balassi Zsigmond uram szolgáival ivott, és azoktól értette signanter Egri Andrástul, ki Komáromyval volt, mikor Esztergom alól az lovat hozta Balassi Zsigmond uramnak, és ezen testis mondotta volna szolgájának, hogy azféle dolgot ne beszélle. Azon közben egy Mihály nevű lovasa is jön elő, és az is mondgya ezen testisnek, hogy ő is Balassi Zsigmond lovasaival ivott és azoktól értette ezen dolgot. Azt is megszólította arról ezen fatens, hogy azféle dolgot ne beszélgetne.

Annakutánna házába érkezvén ezen fatens, harmad nap mulva Balassi Zsigmond uram küldötte hozzá Komáromyt, az ki fogva vagyon, levelekkel, melynek egyike magáé Balassi Zsigmond uramé, az másik Szkender pasáé volt Balassi Zsigmond uramnak szóló, mely levelet úgy mint magának szólót coram iudem Regio et nostro hominibus producault ezen fatens in specie maga Balassi Zsigmond keze írása és pecsége alatt, kinek tenorja de verbo ad verbum következik ilyen módon:

«Bizodalmas meg hitt jó akaró komám és szomszéd uram, szolgálatom és magam ajánlásának utánna az hatalmas Istentől jó egészséget, boldog állapotot kívánok kgdnek.

Az miről egymással conferaltunk, ha egyesek leszünk, és többen is az *igaz tökéletes társasághoz* adgyák magokat, az mint nem is kétlem, kik igaz és nem köntös viselő magyarok, meg nem fogyatkozunk. Az mostani tracta vagy megyen, vagy nem megyen véghez, semmi, az nekünk ásott veremben ejthetjük őket, nem is kell, csak fogadgyatok szót eltávozni az Zsitvatoroknál való végezés-től, megtetszik a levélből kit olvasni küldtem kgdnek, hogy az mi fundamentumot vetettem, kit olvasott és tud kgd, hogy építhetünk is bizvást rajta, tudván hogy kgd némely barátainkkal szemben leszen, csak azért is ne késsék elmenni, adja nekiek eleikben és szaporítsuk is jó akarókat s *az igaz tökéletes társaságot*, Istennek dicséretire, s magunk, s nemzetünknek böcsületi és szerencsés

állapotja nevelésére Amen. Tartsa meg Isten egészségben, és az elkezdett igaz tökéletes szövetségben állandóul. Ex Kékkő 22 novemberis 1615. Kgdnek meghitt igaz barátja és szomszédgya Sigismundus Balassa mp.

Eznek egészségeért kgdre egy meszelyes palaczk bort köszöntöm, el hívén szeretettel el veszi és meg is issza kgd, tudom az kgd confederatusat Zmeskal uramot jobban ismeri kgd nálamnál, azért egymással beszélgetvén, ha itéli kgdtek vegyétek be, irok ő knek volna dolgom vele, az mint kitetszik írásából, és alkalmatossággal venne melléje ott Liptay, Litassy és Sándor uramat, én megint kgdt, Rimay uramat és egy bizonyos napot hagyván, gyülnének Pribélyre, és azt a dolgot is végeznénk el, az mellett az nagyobbat is, én addig levelet fundálnék az confederatióról hittel pecséttel és subscriptióval roborálnánk és ez után is, valaki hozzánk állana. Ezzel penig nem kellenék késnünk, mert látja kgd mely sietséggel kíván választ, s írtam is penig mingyárást, hol írja, hogy agyjam értésére mint vagyunk ide, az nem egyébb, hanem az confederatiónak értelme, kiről én biztattam. Szolgára ha bízza, ember vagy el felejt benne vagy többet tézzen hozzá, jobb uram írással egymást értenünk s azt meghitt szolgálántól küldözünk, és megolvasván s jól eszében tartván, porrá tennünk, ugy kézben nem akad, ez szerint cselekedgyünk uram». Titulus talis erat: *Generoso domino Francisco Fanchi de Bozók etc. domino et amico observandissimo.*

Ezen kívül szóval kérdezősködvén tőle Komáromtyól ezen fatens, mondotta Komáromy, hogy Ali basa azt izente Balassi Zsigmond uramnak, hogy ha Kékkőből elmegyen, csak tizenötöd napra való embereket hadgyon házaiban, ha meg szállanak ő az idő alatt megsegítené. Ugyvanazon Komáromyval beszélgetvén, ezen testis mondotta neki, hogy ez immár sok embereknél nyilván vagyon, és az szolga rend is meg lovászok is, és leányzók is beszélik, kire felelt Komáromy, megmondottam — ugymond — az urnak, hogy ne bízza minden rossz emberre dolgait és az kit az hajdúsághoz küldött volt is, megmondottam nekíe, hogy az is rossz ember és dolgait ne bízza reá, ki volt, nem tudgya nevét, és hogy ha mind ezt cselekedné Balassi Zsigmond uram, ő szegény legény lévén, semmi dolgaiban nem akarna részes lenni és senkiért magát

veszteni. És az mikor Komáromy Egri Andrással hozta volna az lovat Balassi Zsigmond uramnak, mondotta Komáromy Egri Andrásnak: Csak ugymond az ur ő Nsga drágálván, rajtam ne hagyná az lovat, felelt arra Egri András, hogy ajándék marhának nem kell az fogát nézni, és ezen testis előtt mondotta Komáromy, hogy még akkor eszében vette, hogy rossz ember volna ez az Egri András.

Az Szkender basa levelének is continentíája, az mennyire reá emlékezhetik, kit Komáromytól ezen testisnek Bozókban küldött volt Balassi Zsigmond uram, az volt, hogy elsőben ír Szkender basa az maga állapotjáról Balassi Zsigmond uramnak, és írta azt: Jól tudgya — ugymond — Nsgod, hogy az elmúlt üdőkben, az hatalmas császár, az *hitetlen eb miatt, Bethlen Gábor miatt engemet mazullá tött volt*, de annakutánna a mikor az fényes portára jöttem az én ártatlanságomat és igazságomat az hatalmas császár meglátván, az én zsoldomat és becsületemet helyén hagyta, és fő beglér bégséget is adott, rövid nap azért az hadakkal én is kimegyvek, és Nsgdnak tudására adom. Ezenkívül azon levélben írta Balassi Zsigmond uramnak azon Szkender pasa, hogy ma ugymond egy kapuczia ment ki (kinek az nevét ezen testis nem tudgya) és írta hogy Balassi Zsigmond uram attól kérjen egy lovat, az mellett kéri azon levelében Zkender basa Balassi Zsigmond uramot, hogy tudósítsa mint s hogy vannak ide ki, melyen mit értett légyen, Balassi Zsigmond uram ezen testisnek írt leveléből megtetszik. Az többi között írta azt is Szkender basa, hogy Ali basával ez dolgot ne közlené Balassa Zsigmond uram, mivel hogy ő sem késik, hanem kijő.

Ugyanazon Komáromytól akkor küldött Balassi Zsigmond uram ezen testis kezében, Liptay Imre, Litassy István, Sándor János és Zmeskál uraméknak szóló leveleket, kérvén azon, hogy az leveleket kezekhez iktassa, és az mely dolgot vele közlött Balassi Zsigmond uram, azt is communicálja velek. Ezeknek való írásra pediglen vött okot B. Zs. uram abból, hogy az mikor kérlette volna ezen fatenset kik legyenek baráti, ezeket nevezte volna, az mit folyül meg vagyon írva.

Ugyanazon levelek között volt Zmeskál uram levele is, melyet írt volt B. Zs. uramnak, kérvén azon, hogy ő nsga az ő árva attyafiát Géczy Andrásné az jószágban ne háborgatná, mert ha nem

cessálna nem volna mit cselekedni, hanem az ő árva attyafiát országátörvénye szerint is megoltalmazná.

Komáromyról ezen fatens írt egy levelet Balassi Zs. uramnak, arról hogy a mit ő nsga reá bízott arra gondot visel, magánál maradván az fölül megnevezett embereknek szóló levelei, az melyeket másodnap ezen testis fölszakasztott.

Zmeskál uramnak szóló levélnek, melyet neki B. Zs. uram írt volt, ez volt continentiája. Ertettem — úgymond — mit írt légyen kgd Géczy Andrásné felől, azért kérem kgdt, hogy kgd jöjön Pribélyre és végezzünk az felől, és azon kívül is kgdel igen nagy dologról való beszélgetésem vagyon, az több leveleknek continentiája is csak az volt pari formiter, hogy egy bizonyos helyre gyűltenek volna, mert ő nsga Balassi Zsigmond uram velek igen nagy dologokról akarna beszélgetni. Ezek után azon testis azokat az levelet vissza küldötte szolgáljától Nagy Mártontól Balassi Zsigmond uramnak, és egy credentialist is írt hogy szavát B. Zs. uram meghigyje és izente azt ezen testis, s kérte felettébb B. Zs. uramot hogy ezféle dolgokkal tovább ne bántsa, és semmi ezféle levelet kezéhez ne külgyön, mert látja hogy nagy dolgot akar kísértetni és semmi dolgaiban részes nem akarna lenni sőt mind Isten előtt s mind ez világi emberek előtt protestál, és hogy immár ezzel az ő nsga felől való hirrel mind ez világ rakva volna, sőt jobb volna menne el ő nsga Lengyelországban, az hová készült volna.

Ezekre Nagy Mártontul, az mint eszében juthat ezen testisnek, izente B. Zs. uram, nem bittem volna én azt — úgymond — ő kglme felől sőt mást tartottam ő kglme felől, hogy árnyékától meg nem ied, *de ha csak egy magyar sem léssen is velem* — úgymond — *én azt idegen nemzettel is véghez viszem*, és azt is mondotta volna ezen Nagy Mártonnak B. Zs. uram, azt tudgya-é ugymond az urad, hogy ő ebben fő? azt ne vällje, mert legkisebb ő kglme ez dologban.

Ezek így lévén, ezen fatens beszélgetett Rimay János urammal, hogy ez nem kicsin dolog volna és minthogy ő felsége hívei volnának, ő felsége most extra Regnum lévén, palatinus urunknak ő nsgának vagy egyik v. másik aperiálná.

Azonközbe ezen testis indult palatinus uramhoz ő nsghoz, hogy ezeket megjelenese ő nsgának, de utában betegségben esvén,

Beliezen feküdt és hivatta oda palatinus uram ő nsga jámbor szolgáját Bori István uramot, az ki által mindeneket ez dolog felől megizent ő nsgának. Ezek után semmi levél nem intercedált a testis és B. Zs. uram között, se üzent és sem szemben egymással nem voltanak, hanem annak utánna Rimay János uram szemben lévén házánál az testissel, beszéllette Rimay János uram, hogy B. Zs. uram mutatta az Ali pasa kívánságait nekie, az melyben egy conditio ez volt, *hogy ha Jenőt és Lippát megadgya az töröknek és minden esztendőben negyvenezer arany adót ad, Erdélyben be viszi,* és hogy azon Rimay János uram disvadeálta volna ebben való szándékját B. Zs. uramnak, mondván azt veheti eszében Nsgd hogy az török csak az maga hasznát keresi, melyre felelt B. Zs. uram: énnekem — úgymond — Ali pasa azt írja, hogy Homonnay uram reá megyen ez conditiókra, s miért hát én is nem cselekedném?

De minekelötte ez fatens Kékkőben ment volna, egy néhány héttel az előtt, az mikor még ez dologban semmit nem tudott volna, jött volt Bozókban Kékkőből egy Éwa nevű, Drabant Ádám leánya, szeme fájdalomának gyógyításáért ezen testis borbélyához, Borbély Istvánhoz, és ezen leány beszéllette volna Barbély Istvánnak, hogy B. Zs. uram erdélyi fejedelemmé akarna lenni, mely B. István ezen fatensnek ez dolgot megjelentette, ezután bozóki porkolábja Apáthi Paál által tudakoztatta ezen testis a megnevezett leányzótul, kitül hallotta volna ez dolgot? Arra felelt volna az leányzó, hogy *Simonkótól*, B. Zs. uram öregbik fiától, az Aszszonytól ő nsgtól és az frauczimertől értette volna, mivelhogy ő közikben szabadon járna.

És ugyan ezen Barbély Istvánt hivatta volt Szabó Esiás B. Zs. uram szolgája és kérte azon, hogy ha ők az ural B. Zs. urammal elmennének és Kékkőt az ura szolgálaira megszállanák, az ő feleségét hozná ki onnan és viselné gondgyát, minthogy hitves atyafiak volnának, ezeket is ezen testisnek aperiálta Barbély István, még az felül megírt dolgok előtt.

Ulterius Bori István uramtul hallotta ezen testis, hogy egykor a korponai tót prädikátorral beszélgetett volna, és mondotta volna azon prädikátor Bori István, uramnak, hogy az minekelötte B. Zs. uram Kékkőből kiakart volna menni sok leveleket égetett

meg, kik bársonyban, atlaczban és egyéb selyem marhában voltak, de micsoda levelek lettenek, azt nem tudja, azt pedig egy rokonától hallotta az praedikátor, mely B. Zs. asszonyom szolgáló leánya volt és most is az Kékkőben.

Hallotta azt is Palánkban lakozó Szentmártoni Györgytől, ki azt beszéllette, hogy az mikor Kékkőt megszállották volna, ő szállott volt Komáromy szállására Ujszászi Jánossal, az palánki vicekapitányal, és Komáromynak hallotta volna szolgájától avagy szolgálójától azon Szentmártoni György, hogy mihelyen Kékkőt megszállották volna, Komáromyné ládáját felnyitván, valami levelet vett volna ki, melyeket megégetett volt, de micsoda levelek voltak, nem tudná.

Hallotta Siroki Páltul, ki azt mondotta, hogy az mint hallom B. Zs. uram fejedelemségre készül és kengyel futókat fogad, kire ezen testis felelt, hogy *tizenkét emberrel egy országot meg nem venne*. Siroki erre felelt, hogy *az mely országban ő lenne fejedelem, abból az országból kiszöknék.*»

Dr. KOMÁROMY ANDRÁS.